

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

UDC 391.4:[687.38:746.25](477+474.5)“18/20”
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-2-6>

Olena KOZAKEWYCZ,
orcid.org/0000-0002-8742-4337
doctor sztuki (PhD),
pracownik naukowy
Instytut Etnologii Narodowej Akademii Nauk Ukrainy
(Lwów, Ukraina) kozakevych.olena@gmail.com

PASY PLECIONY W TRADYCYJNYCH STROJACH LUDOWYCH UKRAIŃCÓW I LITWINÓW: TECHNIKI WYTWARZANIA, TRADYCJE, REKONSTRUKJA

W artykule analizowany ważny składnik stroju Ukraińców i Litwinów – pasy, z którymi wiąże się szereg obyczajów, obrzędów i folkloru. Zwrócono uwagę na technologiczne cechy produkcji – plectenie siatkowe, lokalne cechy etnograficzne oraz cechy artystyczne. Początki tej starożytnej techniki tekstylnej śledzone są w kontekście rozwoju tkanin historycznych. Stwierdzono, że pasy siatkowe były obecne w ubraniach wielu grup etnicznych, wyróżniały się jednak zdobnictwem. Stwierdzono, że w tradycyjnym stroju istnieje wiele zdobniczych opcji dekorowania pasów, co pozwoliło zidentyfikować kilka ośrodków.

Cel artykułu: analiza historycznych, etnograficznych i artystycznych aspektów wykorzystania pasów siatkowych w zespołach odzieży ludowej Ukraińców i Litwinów końca XIX – I połowy XX wieku. Jednym z kluczowych kierunków badań jest prześledzenie trwałości/przerwania tradycji plectenia pasów, oraz jej rekonstrukcji na początku XXI w. w kontekście procesów kulturowych na Ukrainie i Litwie. Istotne dla badań naukowych stały się badania terenowe autorki oraz liczne kwerendy w zbiorach tekstyliów i strojów szeregu muzeów ukraińskich i litewskich. Na podstawie zabytków oraz informacji uzyskanych od respondentów można było zidentyfikować lokalne cechy plectionych pasów siatkowych. Zarejestrowany i opracowany materiał foto/audio/wideo dotyczący produkcji takich pasów jest bardzo cenny dla współczesnych praktyk etnograficzno-artystycznych i edukacyjnych.

Badania porównawcze produktów ukraińskich i litewskich przeprowadzono w wyniku międzynarodowej współpracy naukowców ukraińskich i litewskich w latach 2018-2019. Prześledzono wspólne tendencje w zakresie aktualności przywracania tradycji tkanin etnograficznych obu krajów, wykorzystania ludowych technik tekstylnych i zdobnictwa w projektowaniu kolekcji przemysłowych/autorskich.

Słowa kluczowe: pasy, plectenie siatkowe, ażur, strój ukraiński, strój litewski, tradycja, wystrój, współczesne praktyki etnograficzno-artystyczne.

Олена КОЗАКЕВИЧ,
orcid.org/0000-0002-8742-4337
кандидат мистецтвознавства,
науковий співробітник
Інституту народознавства Національної академії наук України
(Львів, Україна) kozakevych.olena@gmail.com

ПЛЕТЕНІ ПОЯСИ В ТРАДИЦІЙНОМУ ВБРАННІ УКРАЇНЦІВ І ЛИТОВЦІВ: ТЕХНІКИ ВИГОТОВЛЕННЯ, ТРАДИЦІЇ, РЕКОНСТРУКЦІЯ

У статті проаналізовано важливу складову одягу українців і литовців – пояси, з якими пов'язана низка звичаїв, обрядів та фольклору. Увагу зосереджено на технологічних особливостях виготовлення – сітчастого плетіння, етнолокальних особливостях та художніх характеристиках виробів. Простежено витоки давньої техніки плетива у контексті розвитку історичного текстилю. Визначено, що сітчасті пояси побутували в одягових комплексах багатьох етносів, утім вирізнялися декоративними ознаками, що робило їх водночас і унікальними, і універсальними. З'ясовано, що в традиційному вбранні існувало багато орнаментальних варіантів оздоблення поясів, що дало можливість ідентифікувати кілька осередків.

Мета статті: окреслити історичні, етнографічні та мистецькі аспекти побутування сітчастих поясів у комплексах народного одягу українців та литовців кінця XIX – першої половини XX століття. Один з ключових напрямків дослідження – простежити тяглість/перерваність традиції плетіння поясів та її відтворення на початку XXI ст. у контексті культуротворчих процесів в Україні та Литві. Важливими для наукової розвідки стали польові студії авторки й вивчення колекцій текстилю низки українських та литовських музеїв. На основі опрацьованих пам'яток і отриманих відомостей від респондентів уможливлено виявити локальні особливості

сітчастих поясів. Цінним для етномистецьких практик є зафіксований фото/аудіо/відео матеріал щодо виготовлення таких поясів на сучасному етапі.

Проведено порівняльні студії українських і литовських виробів – як результат міжнародної співпраці між науковцями України та Литви упродовж 2018–2019-х років. Простежено спільні тенденції в актуальності відновлення традицій етнографічного текстилю обох країн, використання народних текстильних технік і орнаментів у проектуванні промислових/авторських колекцій.

Ключові слова: пояси, сітчасте плетіння, ажур, українське вбрання, литовське вбрання, традиція, декор, сучасні етномистецькі практики.

Olena KOZAKEVYCH,
 orcid.org/0000-0002-8742-4337
 Candidate of Arts (Ph. D),
 Researcher

Ethnology Institute of NAS of Ukraine
 (Lviv, Ukraine) kozakevych.olena@gmail.com

SPRANG SASHES IN TRADITIONAL CLOTHING OF UKRAINIANS AND LITHUANIANS: MAKING TECHNIQUES, TRADITIONS, RECONSTRUCTION

In the article, the sashes as an important part of Ukrainian and Lithuanian clothing and associated with many customs, rituals, and folklore have been analyzed. The main attention is focused on the technological features of making – mesh weaving, ethno local features, and items artistic features. Subject matter related to the beginning of the ancient sprang technique in the context of the development of the historical textile too. It was defined that the sprang sashes were present in the clothing complexes of many ethnical groups, however, they were distinguished by decorative features, which made them both unique and universal at the same time. In traditional clothing, there were many ornamental variants for the sashes' decoration, which made it possible to identify several centers of their making.

The article purpose is to outline the historical, ethnographic, and artistic aspects of netting sashes using in the folk clothing complexes of Ukrainians and Lithuanians at the end of the XIX – the first half of the XX centuries. One of the research key directions is to trace the permanence/interruption of the sashes weaving tradition and its reproduction at the beginning of the XXI century in the context of cultural processes in Ukraine and Lithuania. The author's field studies as well as the study of textile collections of a number of Ukrainian and Lithuanian museums became important for scientific research. The local features of the netting sashes were discovered based on studied items in museums and information received from respondents. The recorded photo/audio/video material regarding the making of traditional sashes in the modern phase is valuable for ethno artistic practices.

Comparative studies of Ukrainian and Lithuanian items were conducted as a result of international cooperation between Ukrainian and Lithuanian scientists during 2018 – 2019. Common trends in the relevance of restoring the ethnographic textile traditions of both countries and the use of folk textile techniques and ornaments in the design of industrial/author's collections have been traced.

Key words: sashes, mesh weaving, openwork, Ukrainian clothing, Lithuanian clothing, tradition, decor, modern ethno-artistic practices.

Sformułowanie problemu. Pasy od dawna są ważnym elementem ubioru historycznego i stroju ludowego Ukraińców i Litwinów. Ten element stroju był używane prawie do połowy XX wieku, a nawet i później w tych miejscowościach, gdzie tradycja zachowała się bardzo długo. Jedną z głównych i podstawowych funkcji pasa była funkcja praktyczna: opasywanie, mocowanie ciała, a zwłaszcza ubrania – koszul i odzieży wierzchniej. W szczególności pasy świadczyły o statusie społecznym, sytuacji materialnej i upodobaniach estetycznych właściciela czy właścicielki. Produkty tej grupy typologicznej zajmowały również ważne miejsce w ukraińskich i litewskich obyczajach i obrzędach (swatanie, śluby, narodziny, chrzciny, pogrzeb), wiązały się z nimi wierzenia, wróżby i przesady. Ponadto dekorowanie pasów w pewnym stopniu podkreślało zdobniczo

artystyczne ubrania historycznego z danego okresu lub cechy lokalne, czasem unikatowe (np. «pasy słuckie», «czeres huculski», «pas siatkowy starokucki», «plecionka połtawska», z «oczami» itp.). Wybór materiałów, technik wykonania, kolorystyki, wzorów i sposobów zdobienia podyktowany był czynnikami społeczno-kulturowymi, ekonomicznymi, geograficznymi, etnicznymi, a w strojach ludowych w dużej mierze tradycją, która wpływała głównie na cechy zdobnicze.

W XIX – połowie XX w. w podobnych warunkach rozwijała się tradycja plecenia pasów jak elementu stroju ludowego i Ukraińców, i Litwinów. To było spowodowane niezbędnością pasów w ubraniach, rozwojem techniki plecenia siatkowego jako rzemiosła domowego czy rękodziela kobiecego, a nawet przemysłu. Od połowy XX w. i technika plecenia, i pasy były

nieco zaniedbany ponieważ zmiana w strojach ludowych i rozpowszechnienie „mody miejskiej” miały negatywny wpływ. I tylko pod koniec XX w., po odzyskaniu niepodległości Ukrainy i Litwy, w obu krajach zaczęło się poszukiwanie i odrodzenie tożsamości narodowej, kulturowej i etnicznej. To spowodowało do licznych badań terenowych i projektów naukowych, a zwłaszcza międzynarodowych. Przykładem takiej współpracy jest projekt badawczy «Wzornictwo tkaniny etnograficznej Ukrainy Zachodniej i Litwy: uniwersalne i unikatowe cechy», realizowane gronem naukowców Instytutu Etnologii Narodowej Akademii Nauk Ukrainy i Uniwersytetu Technologicznego w Kownie w latach 2018-2019 (Nykorak O., Kumpikaitė E., Herus L., Kozakevych O., Nenaravičiūtė E., Rukuižienė Ž., Kutsyr O., 2019; Никорак О., Герус Л., Козакевич О., Куцир Т., 2020).

Analiza badań. Studium literatury zaświadczyło, że dane dotyczące wykorzystania w końcu XIX – pierwszej połowie XX w. techniki plecienia siatkowego w produkcji tekstyliów etnograficznych Ukraińców i Litwinów są w większości sporadyczne i różnią się stopniem badań i informacyjności. Przeważnie zarówno wyroby, jak i technika są definiowane dość abstrakcyjnie – «technika tkacka», «wyroby tkane», «plecienie siatkowe», «tkanie siatkowe» – bez scharakteryzowania metod technologicznych, bez doprecyzowania pojęcia «plecienie» jako technika włókiennicza i określenia lokalizacji, a lokalne cechy są zarysowane dość sporadycznie. W Ukrainie głównie problematyka ta była badana w kontekście ukraińskiej odzieży ludowej (pasy plecione, ażurowe czepce) i częściowo tekstyliów (sposoby zdobienia). Również niema żadnej publikacji gdzie rozpatrywane są podobieństwo technik i zdobnictwa pasów siatkowych w strojach ukraińskich i litewskich (aspekt porównawczy). A jednak w opracowaniach litewskich badaczy na temat pasów ludowych (tkanych, plecionych) – prac sporo. Określone problem przesądza o aktualności niniejszego artykułu co pozostawiło zarysowany problem praktycznie otwarty na szczegółowe badania. Otóż, niektóre opracowania i źródła.

Kilka wzmiankom o wyrobach o strukturze siatkowej [ażurowej] można znaleźć w katalogach wystaw etnograficznych, gospodarczych i przemysłowych na terenie Galicji końca XIX – początku XX wieku (Kozakevich O., 2018).

J. Falkowski (Falkowski J., 1937) odnotowuje istnienie pasów siatkowych w rejonie pogranicza huculsko-pokuckiego. N. Zdorowega (Здоровега Н., 1968) zwróciła uwagę na starożytne pochodzenie tej techniki włókienniczej. Autorka zastanawia się nad terminologią, jaką należy zastosować do opisu tej techniki. S. Sydorowycz (Сидорович С., 1979) wnikliwie prze-

analizowała archaiczną technikę tekstylną – „tkanie na ramach”, nakreśliła proces wytwarzania i techniki technologiczne, a także zapisała nazwy ludowe wzorów. Jej odkrycia opierają się głównie na badaniach terenowych z różnych okresów. Zasadnicze znaczenie mają artykuły J. Poliuchowicz (Полухович С., 2004) i T. Parkhomenko (Пархоменко Т., 2008), w których przedstawiono specyfikę tkanienia pasów na Polesiu. Dane te zostały zarejestrowane przez autorów od dawnych mieszkańców kilku miejscowości podczas badań etnograficznych, co jest szczególnie istotne. Informacje o pasach tkanych – na podstawie materiałów terenowych – znajdują się w monografiach A. Ukrainiec (Українець А., 2000) i L. Ponomara Пономар Л., 2015). Lokalne osobliwości siatkowych pasów w strojach ukraińskich opracowała O. Kozakewycz (Козакевич О., 2014; Козакевич О., 2018; Козакевич О., 2018, a). W litewskich źródłach o pasach siatkowych są wydane nie tylko artykuły, ale i książki tematyczne. Autorzy podają rys historyczny, osobliwości technologiczne oraz schematy i rekonstrukcje, co bardzo aktualne (Tamošaitienė A., Tamošaitis A., 1998; Jucienė M.-T., 2009.; Tumėnas V., 2003; Jurkuvienė T., 2001 i in.). Baza źródłowa – zbiory muzealne w Ukrainie i na Litwie opracowanie których przeprowadzono w wyniku międzynarodowej współpracy naukowców ukraińskich i litewskich w latach 2018-2019 (projekt p.t. «Wzornictwo tkaniny etnograficznej Ukrainy Zachodniej i Litwy: uniwersalne i unikatowe cechy») oraz badania terenowe.

Cel artykułu. Określenie unikatowych i ogólnych cech technologicznych oraz artystycznych pasów siatkowych, które ukształtowały się pod koniec XIX i przez cały XX wiek. Przedmiotem badań są pasy siatkowe w strojach Ukraińców i Litwinów. Podstawą metodologiczną jest zasada systematycznego podejścia i kompleksowych badań. Jednym z głównych praktycznych wyników badań jest utrwalenie dawnych i współczesnych przykładów techniki siatkowej od nosicieli tradycji z możliwością dalszej rekonstrukcji oraz wprowadzenia w twórczość współczesnych artystów.

Prezentacja głównego materiału. Pasy plecione (nazwy miejscowe ukraińskie – «pasyna», «okrawka», «okrayka», «ochkur», «poprużka», «krajka», «pletinka», «haczyk» itp.; litewskie – «juostos», «sashes») wyróżniają się przede wszystkim starożytną techniką wytwarzania tekstyliów – plecienie siatkowe (plecienie «sprengowe», «sprang»), powszechne w wielu regionach Ukrainy oraz Litwy końca XIX – połowy XX wieku. Przez długi czas była szeroko rozpowszechniona również w wielu innych krajach, o czym świadczą zabytki materialne. Oprócz pasów wyrabiali kobiece nakrycia głowy, pończochy

i koronkowe ozdoby do tkanin wewnętrznych. Wyjątkowość polega jednak na archaicznym charakterze tej techniki tekstylnej, która na podstawie artefaktów datowana jest przez zagranicznych naukowców na co najmniej 1400 rok p.n.e.

Liczne badania wykazały, że technika siatkowa była szeroko rozpowszechniona w kulturze wielu krajów (Litwa, Białoruś, Czechy, Słowacja, Polska, Ukraina). Zwłaszcza od drugiej połowy XIX do początku XX w. – jako rękodzieło damskie («egipskie tkactwo») i jeden ze sposobów wytwarzania «modnych» produktów i dekoracji do celów odzieżowych i wnętrza. Potwierdzają to ilustracje w magazynach modowych z omawianego okresu.

Technika tkania siatkowego w źródłach jest również określana jako «tkanie na ramach», «dzianie na ramach», «tkanie egipskie». W terminologii ukraińskiej najczęściej używa się terminu «tkanie siatkowe» albo «brannia». We współczesnej anglojęzycznej terminologii tekstylnej używa się terminu «sprang» (w tłumaczeniu z angielskiego «elastyczny»). W litewskich pasach rozpowszechniona technika siatkowa «warkoczowa», a pasy określone są jak «juostos», «sashes» (Jurkuvienė T., 2001; Tamošaitienė A., Tamošaitis A., 1998).

Archaiczne tkanie siatkowe uważane jest za jedną z najstarszych technik włókienniczych (Σοφία Τσομπρίνικη, 2002). Świadczą o tym badania archeologiczne i szereg artefaktów przechowywanych w kolekcjach muzealnych na całym świecie. Na przykład we wczesnej epoce żelaza technika ta była znana w krajach skandynawskich. Siateczkowe nakrycia głowy dla kobiet z tych obszarów, na przykład w Danii, pochodzą z XV wieku p.n.e.. O archaiczności świadczą w szczególności greckie malowidła wazonowe (V w. p.n.e. – wczesne n.e.): przedstawiają Greczynki tkające ażurowe wyroby siatkowe na poprzecznych ramach. Nawiasem mówiąc, od dawna badacze tekstyliów archeologicznych identyfikowali liczne fragmenty zabytków, a przede wszystkim te wzory ażurowe, jako dziewiarstwo.

Do pewnego stopnia wnioski te opierały się na strukturze splotu i znalezionych szprychach. Jednak kolejne badania przeprowadzone przez naukowców zagranicznych, którzy mają gruntowne doświadczenie z wykorzystaniem najnowszych podejść i dostęp do obiektów, analizując stanowiska archeologiczne w zakresie archaicznych technik tekstylnych, w szczególności tekstyliów, wykazały, że próbki te zostały wykonane metodą «sprang» lub «ściegu igłowego». Właściwie na przykładach artefaktów z wykopalisk przy pracy na ramach (krosnach) wykorzystano igły-pałeczki z materiału osteologicznego, zaostrzone na obu końcach, które często zidentyfikowano jako igły dziewiarskie (Козакевич О., 2007).

Do techniki «sprang» stosuje się specjalne drewniane ramy poprzeczne pionowo wydłużone (prostokątne). Długość pasów determinuje wykonanie takiej konstrukcji o długości do kilku metrów. Dlatego takie ramy są najczęściej umieszczane poziomo. Na krośnie umieszczana jest podstawa przędzy w jednym lub kilku kolorach. W związku z tym powstają pasma górne i dolne. Nici są sparowane parami: w każdej parze jedna jest na górze, druga na dole. Proces plecenia polega na tym, że wytwórca przeplata palcami pary nici (górną-dolną) zgodnie z cechami wzoru: górna nić pierwszej pary znajduje się pod dolną nitką drugiej pary (Здороверга Н., 1968: 68-69).

W ten sposób wszystkie naciągnięte nici zostają skręcone. Ilość nitek osnowy zależy od ich grubości i wymaganej szerokości wyrobu. Przeważnie rozciągnano 90-100 par nitek: im więcej nitek, tym szerszy pas. W procesie produkcyjnym tkaninę siatkową formuje się (duplikuje się) jednocześnie z dwóch końców o średnicy pionowej. Struktura i ornamentyka tkaniny na przedniej i tylnej stronie są identyczne. Po ukończeniu każdego rzędu rzemieślniczka uszczelnia splot dłonią i mocuje rząd poprzecznie za pomocą igły dziewiarskiej, aby warkocz się nie rozplątał. Praca kończy się na środku płótna: rząd wykańczamy głównie szydełkiem lub ściągamy nitką pomocniczą.

Identyczną metodę stosuje się przy tkaniu pasów wzdłuż ściany, ale bez użycia konstrukcji drewnianej. Pracę rozpoczynamy od przeciągnięcia nitek podstawy, które mocuje się do kołków w. W ten sposób powstaje koło z przędzy, gdzie liczba nitek to szerokość, a jej średnica to długość pasa. Po stworzeniu warkocza wytwórca chwytając jeden koniec pasma i mocuje go na haczyku, drugi przywiązuje do jakiegoś ubrania na brzuchu lub za pomocą kija wkłada za pas i zaczyna tkać. Istnieje jednak kilka opcji mocowania dolnej krawędzi plecionego paska, z których jedna jest luźna (Козакевич О., 2014: 951-966).

W Ukrainie można wymienić kilka ośrodków plecionych pasów co wyróżniają się cechami lokalnymi. Pasy plecione były powszechne w tradycyjnej odzieży męskiej i damskiej na ukraińskim Polesiu, Wołyniu, Podolu, Obwodzie Bojkowskim, Opolu, Nadnieprzańskim, Słobożańskim, a także w odrębnych miejscowościach na Huculszczyźnie. Pasy różniły się szerokością i długością w zależności. Frędzle na węższych przeciwległych końcach pasów stały się dekoracyjnym wykończeniem i kolorowym akcentem. Na przykład, Stary Kuty stały się jednym z ośrodków plecenia pasów o wyraźnych cechach artystycznych. Wyroby Starokucki różniły się od wyrobów z północno-zachodniego pogranicza Huculszczyzny charakterystycznym sposobem mocowania ubrania i wiązania pasa, technikami wytwarzania i barwienia. Pasy ple-

cione ze Starych Kut były około 10-14 cm szerokości. Długość «okrawki», którą nosiły wyłącznie kobiety, sięgała dwóch i pół metra, a czasem nawet więcej. Ciekawy był też sposób wiązania: pas był owijany wokół stanu, pozostawiając końce tej samej długości z tyłu, ozdobione frędzlami dużych rozmiarów, których cechy artystyczne były bardzo rozpoznawalne jako «starokucki» (Козакевич О., 2018).

Podczas wywiadów terenowych zabytków materialnych, wytworzonych w technice plecienia siatkowego, odnotowaliśmy niewiele. Przede wszystkim wynika to z faktu, że od połowy XX w. odzież tradycyjna praktycznie wyszła z codziennego użytku, zachowując do dziś jedynie funkcję odświętną i ceremonialną.

Innym problemem jest brak informacji o pasach plecionych, a właściwie o technice ich wytwarzania – niechęć do przejścia starszych kobiet, które znały techniki tkania siatkowego je na kogoś innego, aby kontynuować tradycję. Dlatego brak nosicieli tradycji skomplikował ten proces.

Na początku XXI w. technika plecienia i rekonstrukcja pasów siatkowych praktykowana jest w kontekście rekonstrukcji tradycyjnych technik włókienniczych i ukraińskich oraz litewskich strojów ludowych. Zajmuje się tym w Ukrainie na przykład Anna Rohatynska z Pracowni Magdy Dwin we Lwowie; Daryna Aleksiejenko, kierownik centrum edukacyjnego «Vyrrij» w Kijowie; w m. Radyvyliv – «Ośrodek Badań i Odrodzenia Wołynia», w szczególności warsztat tkactwa historycznego «Legenda Wołyńskie», którego współpracownikiem ideowym i dyrektorem jest Wołodimir Dziobak; w Połtawie – Valentina Anuarova-Lisokolienko tka pasy połtawskie «z oczkami»; w Starych Kutach – miejscowa wytwórczyni Maria Seniuk. Na Litwie technika plecienia pasów również prowadzona przez pracowników muzealnych, mistrzyń i artystów ludowych. Tkane pasy siatkowe można zobaczyć na rynkach antyków, choć są tam rzadko; na odpowiednich stronach internetowych i aukcjach, a takie zabytki są również skoncentrowane w kolekcjach prywatnych.

Wnioski. W artykule omówiono cechy technologiczne plecionych pasów siatkowych w strojach Ukraińców i Litwinów z końca XIX – początku XXI wieku. Stwierdzono, że takie wyroby były obecne w większości zestawów odzieżowych aż do początku XX wieku. Cechą wspólną wszystkich pasów jest archaiczna technika wytwarzania siatki – elastyczna ażurowa struktura. Dzięki metodom skręcania i łączenia pasm nici powstały elementy «oczka». W ten sposób skomponowano różnej skali motywy «rombów», «zygzaków», które ułożono według wzoru ornamentu (Polesie, Wołyń, Opole). Większość pasków wykonano w barwnych podłużnych paskach – od dwóch do siedmiu kolorów w jednym produkcie. Powszechny jest również wzór, w którym kolorowe elementy zostały ułożone w określonym rytmie wzdłuż produktu, ale bez zachowania symetrii względem osi (Podole Wschodnie), Huculsko-Pokuckie pogranicze. Pasy ze Starych Kut wyróżniają się cechami dekoracyjnymi, które charakteryzują zarówno kolorystyka (odcienie zieleni, fioletu, ciemna czerwień), jak i techniczne metody wykonania (plecenie z przesunięciem jednego rzędu w lewo, dwa w prawo, co osiągnął strukturę zygzakowatą).

Bardzo ważnym jest aspekt porównawczy plecienia pasów w różnych miejscowościach a nawet krajach, w tym przypadku – ukraińsko-litewski pasy siatkowe w aspekcie porównawczym. Wyjaśnione że na Litwie była dominująco rozpowszechniona technika plecienia «warkoczowa». Podobna do «sprang» tylko wyplatano pas jednostronnie – od jednego końca do przeciwnego. Połączenie jaskrawych kolorów tworzyło ornament romby albo kliny.

Pod czas przeprowadzonych badań i realizacji projektu przeprowadzono warsztaty z wytwórcami z Ukrainy i Litwy.

Otóż, wspólne projekty międzynarodowe ukraińsko-litewski to bardzo ważny wątek dla poszukiwania unikatowych i uniwersalnych wątków rozwoju tekstyliów etnograficznych obojga narodów z perspektywą odrodzenia i rekonstrukcji. Również zdobnictwo ludowe jest źródłem dla współczesnych artystów i przemysłu tekstylnego.

BIBLIOGRAFIA

1. Здоровега Н. Плетіння чи брання?. *Народна творчість та етнологія*. Київ, 1968. № 2. С. 68–69.
2. Козакевич О. Українські народні мереживні та в'язані вироби кінця XIX – початку XXI століття: Історіографія питання. *Народознавчі Зошити*. Серія мистецтвознавча. Львів, 2014. № 5 (119). С. 951–966.
3. Козакевич О. Брання. *Мала енциклопедія українського народознавства*. За ред. С.Павлюка. Львів: Афіша, 2007. С. 65–66.
4. Козакевич О. Марія Сенюк – продовжувачка традиції плетіння старокутських поясів. *Традиції та новачії в сучасному дизайні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м.Івано-Франківськ, 12 квітня 2018 року). Івано-Франківськ, 2018. С. 28–33.
5. Козакевич О., а. Традиція плетіння поясів на Гуцульщині в XX – на поч. XXI століття. *Народознавчі зошити*. № 2 (140). Львів, 2018. С. 372–384.

6. Никорак О., Герус Л., Козакевич О., Куцир Т. Українсько-литовський проєкт “Орнаментика українського текстилю Західної України та Литви: Універсальні унікальні параметри”: здобутки та перспективи. *Актуальні проблеми сучасного дизайну*. Київ: КНУДТ. У 2-х томах. Т. 1. 2020. С. 57–60.
7. Пархоменко Т. Особливості виготовлення сітчастих поясів. Пояс у народних віруваннях і звичаях. *Наукові записки*. Вип. VI. Рівне, 2008. С. 239–245.
8. Полухович Є. Виготовлення плетених поясів у с. Сварицевичі Дубровицького району Рівненської області. *Західне Полісся: історія і культура*. Рівне, 2004. С. 148–151.
9. Пономар Л. Народний одяг Правобережного Полісся середини XIX – середини XX століть. Історико-етнографічний атлас. Словник. К. : ТОВ «Бизнесполиграф, 2015. С. 122–125.
10. Сидорович С. Художня тканина Західних областей УРСР. К: Наукова думка, 1979. 153 с.
11. Українець А. Традиційний одяг Рівненщини. У двох книгах. Книга 1. Рівне : У фарватері істин, 2019. С. 161–162.
12. Falkowski J. Zachodnie pogranicze Huculszczyzny. Dolinami Prutu, Bystrzycy Nadwórniańskiej, Bystrzycy Sołotwińskiej i Łomnicy. Lwów, 1937. 170 s.
13. Nykorak O., Kumpikaitė E., Herus L., Kozakevych O., Nenaravičiūtė E., Rukuižeienė Ž., Kutsyr O.). Woven Towels of Western Ukrainian and Lithuania: Techniques, Dīcor, Function. *Kaunas Technology University e-knygos internetu. Elektroninės knygos. International Young Scientists Conference “INDUSTRIAL ENGINEERING”*. 2019. S.124–129 URL: <https://www.ebooks.ktu.lt/eb/1490/jaunuju-mokslininku-konferencijos-pramones-inzinerija-2019-pranesimu-medziaga/>
14. Jucienė M.-T. Pintinės Juostos. Vilnus, 2009. 96 p.
15. Jurkuvienė T. Lietuvių liaudies juostos. Vilnus, 2001. 2018 p.
16. Tamošaitis A., Tamošaitis A. Lithuanian sashes. Toronto, 1998. 316 p.
17. Tumėnas V. Lietuvių tradicinių rinktinių juostų ornamentas: tipologija is semantika. Vilnus, 2003. 288 p.
18. *Σοφία Τσουρίνάκη*. The technique of Sprang: From the Greek headgear to the woolen headdress of Egypt and the belt of Arcadia. *ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ & ΤΕΧΝΕΣ*. № 84. 2002. S. 14–20.

REFERENCES

1. Zdoroveha N. Pletinnia chy brannia? [Weaving or Sprang?]. *Folk Art and Ethnography*. Vyp. 2. Kyiv, 1968. P. 68–69. [in Ukrainian].
2. Kozakevych O. Ukrainski narodni merezhivni ta viazani vyroby kintsia XIX – pochatku XXI stolittia: Istoriohrafia pytannia. [The Traditional Knitting any Lace Items in Boyko and Pidhiria Regions of the End of XIX – Early XXI Centuries: Clothing (According to Art Studies Expeditions in 2005–2006)]. *The Ethnology Notebooks*. Lviv, 2015. Vyp. 5 (125). P.1127–1149. [in Ukrainian].
3. Kozakevych O. Brannia. [Sprang]. The Concise Encyclopedia of Ukrainian Ethnology. S. Pavliuk (Ed.) (pp. 65–66). Lviv: Afisha, 2007. pp. 65–66. [in Ukrainian].
4. Kozakevych O. Mariia Seniuk – prodovzhuvachka tradytsii pletinnia starokutskykh poisiv. [Maria Seniuk – Continuer the Tradition of Weaving Belts in Stari Kutyl]. Proceedings of All-Ukrainian Scientific-Practical Conference: Traditions and Innovations in Modern Design. Ivano-Frankivsk, 2018. pp. 28–33. [in Ukrainian].
5. Kozakevych O. Tradytsiia pletinnia poisiv na Hutsulshchyni v – na poch. stolittia [Tradition of Weaving Belts on Hutsul Region in the XX – the Beginning of the XXI Centuries]. *The Ethnology Notebooks*. Lviv, 2018. Vyp. 2 (140). P. 372–384. [in Ukrainian].
6. Nykorak O., Herus L., Kozakevych O., Kutsyr T. Ukrainsko-lytovskiyi proiekt “Ornamentyka ukrainskoho tekstyliu Zakhidnoi Ukrainy ta Lytvy: Universalnii unikalni parametry”: zdobutky ta perspektyvy. [The Ukrainian-Lithuanian project «Ornaments of Ukrainian textiles of Western Ukraine and Lithuania: Universal and unique parameters»: achievements and prospects]. *Aktualni problemy suchasnoho dyzainu*. Kyiv: KNUDT, 2020. T. 1. S. 57–60. [in Ukrainian].
7. Parkhomenko T. Osoblyvosti vyhotovlennia sitchastykh poisiv. Poias u narodnykh viruvanniakh i zvychaiakh. [Features of Manufacturing Sprang Belts. Belt in Folk Beliefs and Traditions]. *The Scientific Issues*, Vol. VI. Rivne, 2008. 239–245. [in Ukrainian].
8. Poliukhovych, Ie. Vyhotovlennia pletenykh poisiv u s. Svarytsevychi Dubrovyskoho raionu Rivnenskoï oblasti. [Sprang Belts Manufacturing in Svarytsevychi Village, Dubrovysia District, Rivne Region]. *Western Polissia: History and Culture* Rivne, 2004. PP. 148–151. [in Ukrainian].
9. Ponomar, L. H. Narodnyi odiah Pravoberezhnoho Polissia sereidyny XIX – sereidyny XX stolit. Istoryko-etnohrafichniy atlas. Slovnyk. [Folk Clothing of Right-Bank Polissia of the Middle of the XIX – the Middle of the XX Centuries]. Historical and Ethnographic Atlas. Lexicon]. Kyiv: TOV, «Biznespolihraf», 2015. P.122-125. [in Ukrainian].
10. Sydorovych, S. Khudozhnia tkanyna Zakhidnykh oblastei URSR. [Art Fabrics of UkrSSR Western Regions]. Kyiv: Naukova Dumka, 1979. [in Ukrainian].
11. Ukrainets, A. Tradytsiinyi odiah Rivnenshchyny. [Traditional Clothing of Rivne Region]. Vol. 1. Rivne: U Farvateri Istyn, 2019. [in Ukrainian].
12. Falkowski, J. Zachodnie pogranicze Huculszczyzny. Dolinami Prutu, Bystrzycy Nadwórniańskiej, Bystrzycy Sołotwińskiej i Łomnicy. [The Western Border of the Hutsul Region. Through the Valleys of Prut, Nadvirna's Bystrzyca, Solotvyno's Bystrzyca and Jomnica]. Lviv, 1937. [in Polish].
13. Nykorak O., Kumpikaitė E., Herus L., Kozakevych O., Nenaravičiūtė E., Rukuižeienė Ž., Kutsyr O.). Woven Towels of Western Ukrainian and Lithuania: Techniques, Dīcor, Function. *Kaunas Technology University e-knygos internetu. Elektroninės knygos. International Young Scientists Conference “INDUSTRIAL ENGINEERING”*. 2019. S.124–129 URL: <https://www.ebooks.ktu.lt/eb/1490/jaunuju-mokslininku-konferencijos-pramones-inzinerija-2019-pranesimu-medziaga/>

14. Jucienė M.-T. Pintinės Juostos. [Braided Ribbons]. Vilnius, 2009. 96 p. [In Lithuanian].
15. Jurkuvienė T. Lietuvių liaudies juostos. [Lithuanian folk bands]. Vilnius, 2001. 2018 p. [In Lithuanian].
16. Tamošaitienė A., Tamošaitis A. Lituianian sashes. Toronto, 1998. 316 p. [In English].
17. Tumėnas V. Lietuvių tradicinių rinktinių juostų ornamentas: tipologija is semantika. Vilnius. [Ornament of Lithuanian traditional national team bands: typology from semantics]. 2003. 288 p. [In Lithuanian].
18. Σοφία Τσουρίνάκη. The technique of Sprang: From the Greek headgear to the woolen headdress of Egypt and the belt of Arcadia. *ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ&ΤΕΧΝΕΣ*. № 84. 2002. P. 14–20.